

Aan de leden van de vaste Tweede Kamercommissie Cultuur

Amsterdam, 23 november 2015

Geachte cultuurwoordvoerders,

Tijdens het Paradijsdebat, eind augustus 2015, hebben Kamerleden de cultuursector gestimuleerd om de lobby sterker en eendrachtiger te laten zijn. De vereniging voor kunst, cultuur en erfgoed Kunsten '92, de vakbond FNV KIEM en de koepel van brancheorganisaties, Federatie Cultuur, hechten er aan om unisono onze visie op de Cultuurbegroting 2016 en de Cultuurnotaperiode 2017 - 2020 uiteen te zetten. Wij doen dit na raadpleging van door de Raad voor Cultuur en de cultuurfondsen verstrekte informatie.

Onze bevindingen:

- Binnen de nieuwe situatie na de forse bezuinigingen ten tijde van Kabinet Rutte I hebben we ons werk zo goed mogelijk opgepakt; de vitaliteit en ambities zijn gebleven en nieuwe allianties zijn aan de orde van de dag;
- In het nieuwe bestel bevinden zich duidelijke zwakke plekken en risico's, mede door het achterwege blijven van loon- en prijsaanpassingen en bezuinigingen op de instellingen, ook op de instellingen die in de BIS konden blijven;
- De cultuurfondsen gingen er fors op achteruit en aan hen zijn bovendien nieuwe opdrachten verstrekt binnen dat verminderde budget; het gevolg is een sterk verminderde ruimte voor dynamiek en vernieuwing, wat betreft inhoud en het bereiken van nieuw publiek;
- De particuliere markt (mecenaat en sponsorship), waarnaar het vorige Kabinet zo hoopvol verwees, blijft sterk achter bij de verwachtingen, zoals 'Cultuur in Beeld 2015' laat zien;
- Intussen zien we veel verschraving op lokaal niveau doordat gemeenten stevig moesten bezuinigen: tegenover gemeenten die hun budget op peil houden of verhogen staan veel gemeenten die hun cultuurinstellingen de wacht aan hebben gezegd;
- De inzet op méér ondernemerschap en goed werkgeverschap in de cultuursector staat door bovenstaande nog verder onder druk; de komende arbeidsmarktanalyse van SER en Raad voor Cultuur geeft hier ongetwijfeld een extra dimensie aan;
- De toegevoegde waarde van de kunstsector aan de creatieve industrie is groot, maar de koppeling met het topsectorenbeleid is zwak, dat kan en moet beter;
- Er is behoefte aan nieuwe stappen en aan een duidelijk referentiekader op het gebied van cultuureducatie.

Naast de eenduidigheid in onze informatieverstrekking en in onze lobby hebben individuele instellingen (en betrokken politieke bestuurders) hun weg naar u weten te vinden als het om hun specifieke belangen gaat. Het is fijn dat u uw betrokkenheid toonde en hen een gewillig oor leende. Waar instellingen successen boekten en er qua financiële zekerheid op vooruit gingen, gunnen we hen dat van harte. Het valt ons echter wel op dat daardoor het debat gedomineerd dreigt te worden door individuele lobby-acties en er veel minder concrete aandacht is voor de gemeenschappelijke en structurele knelpunten van de sector.

De vertaling in het beleid is daarnaar. Niet alleen is er nog geen enkele stap gezet in de richting van bovenstaande knelpunten en heeft de minister de individuele verschuivingen binnen haar veel te krappe budget moeten oplossen. Zo gaat de winst van de ene instelling duidelijk ten koste van de andere. En de waardering voor initiatieven die zich inmiddels bewezen hebben gaat direct ten koste van ruimte voor vernieuwing, ontwikkeling, experiment en nieuwe generaties. Het nationale cultuurbeleid lijkt ineens ver terug in de tijd geworpen.

Wij laten u in bijgaande informatiebladen zo goed mogelijk zien hoe de totale situatie nu is. Wij hebben de informatie waarover we beschikken, zoals gemeld, gebaseerd op veel relevante documentatie die de Raad voor Cultuur en de cultuurfondsen ons hebben verstrekt. Als u het cultuurbestel na de eerdere bezuinigingen niet nog verder wilt laten inzakken dan is een structurele injectie in de cultuurbegroting nodig, gericht op een uiteindelijk méér ondernemende en zichzelf vernieuwende cultuursector. De Raad voor Cultuur heeft in zijn advies de benodigde extra bedragen genoemd waarvan de minister slechts een deel heeft gevonden, binnen de bestaande cultuurbegroting en ten koste van alle speelruimte.

Wat betreft nog een ander punt verwijzen we naar het advies van de Raad voor Cultuur. De Raad adviseerde om onderzoek en dataverwerking onder te brengen bij een objectieve instantie met breed overzicht. Met alle waardering voor Cultuur in Beeld stellen we toch vast dat deze publicatie slechts een deel van de (gesubsidieerde) sector in beeld brengt en dat de minister veel knelpunten en teruggang niet zichtbaar maakt: er is veel cultuur 'uit beeld'. Ook wij zijn graag optimistisch, maar we vrezen dat we het niet kunnen zijn.

Samenvattend stellen wij vast dat met het huidige beleid en het huidige budget de culturele infrastructuur verder zal inkrimpen en nieuwe generaties minder kansen zullen krijgen zich te ontwikkelen. Wij vragen u: kijk met een brede en realistische blik naar de culturele sector en los een aantal knelpunten op voordat de sector nog verder afkalft. Zorg voor een samenhangende landelijke regie, waarin zowel de functies van het bestel als de ruimte voor vernieuwing en diversiteit zijn geborgd. Daarbij gaat het om: voldoende middelen (zoals ook aangegeven door de Raad voor Cultuur), wet- en regelgeving die goed werkgeverschap mogelijk maakt, en verdienmodellen voor zzp'ers.

Nederland streeft ernaar ook in de toekomst een sterk creatief kennisland te zijn. Dat kan niet zonder een sterke culturele infrastructuur. Daar zijn inspanningen van de sector zelf en zeker ook extra inspanningen van de overheid voor nodig.

Wij lichten een en ander graag nader aan u toe,

Met vriendelijke groet,

Erik Akkermans, voorzitter Federatie Cultuur

Geert van der Tang, voorzitter FNV KIEM

Lennart van der Meulen, voorzitter a.i. Kunsten '92

Kunsten '92

Een update met betrekking tot het Cultuurbestel 2015

(met dank aan adviesbureau KWINK groep, de zes Rijkscultuurfondsen en de Raad voor Cultuur)

Vooraf

- Minister Bussemaker staat, met instemming van de Tweede Kamer, een beleid voor dat tot doel heeft de waarde van kunst en cultuur voor de samenleving stevig vorm te geven. In onze ogen gaat zij er daarbij terecht van uit dat dit valt te bewerkstelligen door dynamiek en innovatie in de cultuursector te entameren; belangrijke vertrekpunten zijn: diversiteit, financiële soliditeit en spreiding van het creatieve aanbod over disciplines, regio's en publiek;
- Aangezien het hun wettelijke taak is, spelen de cultuurfondsen een belangrijke rol in het bevorderen van de dynamiek, innovatie, diversiteit en spreiding;
- Rijksbeleid moet landen in lokale cultuurparticipatie;
- Bekend is dat de Basisinfrastructuur er door de bezuinigingen in de huidige cultuurnotaperiode bijna 20 procent op achteruit ging. De rijkscultuurfondsen leverden in verhouding nog meer in, oplopend tot een korting van bijna 30 procent.

Wat alle beschikbare cijfers (nog) niet laten zien:

- De data uit 'Cultuur in Beeld' en de cijfers waarover wij beschikken geven geen inzicht in de (verslechterde) positie van de makers, noch in de teruggang van incidentele subsidies, noch in verscholen armoede bij instellingen die alles op alles zetten om producties te blijven maken;
- De data geven ook onvoldoende inzicht in (komende) gemeentelijke bezuinigingen en in het gebrek aan samenhang tussen gemeentelijke en landelijke subsidies;
- Bovendien beschikken we slechts over een momentopname: vaak zijn bezuinigingen in eerste instantie opgevangen vanuit reserves, tijdelijke financiering of loonderving;
- Fondsen hebben hun reserves aangesproken om te voorkomen dat in het nieuwe evenwicht teveel, onherstelbaar, zou verdwijnen; nu ze door deze reserves heen zijn zal het aantal subsidies en/of de hoogte van subsidies verder afnemen en wordt het risico groot dat een ongewenst na-ijleffect van de bezuinigingen optreedt;
- 'Cultuur in Beeld' laat een groot aantal kwantitatieve trends zien, maar onthult weinig over de grote verschillen, tussen de kunstdisciplines, in risico's en (kwalitatieve) gevolgen. Gedegen sectoranalyses op grond waarvan genuanceerde keuzes kunnen worden gemaakt zijn daarom in de nabije toekomst onontbeerlijk.

Wat de cijfers bijvoorbeeld wél laten zien:

- De fondsen hebben zo'n 40 procent van de instellingen die uit de BIS vielen met veelal meerjarige subsidies verder geholpen; dit noodgedwongen ten koste van nieuwe toetreders en ruimte voor creatieve producties die voor innovatie belangrijk zijn;
- De noodzakelijke speelruimte van de fondsen is verder verminderd door extra opdrachten van de minister, binnen dezelfde begroting; en in het geval daar tijdelijk extra middelen beschikbaar voor werden gesteld, ging dat gepaard met de verplichting om hiervoor vanaf 2017 binnen het structurele budget ruimte te maken;
- De beoogde extra bewegingsruimte voor bijvoorbeeld festivals bij de zes cultuurfondsen is vrijwel verdwenen door structurele toewijzingen door de Tweede Kamer. Die extra financiële ruimte (en dat geldt niet alleen voor de festivals) is noodzakelijk om instroom van nieuwe generaties te kunnen borgen in alle disciplines;

- Het cultuurbeleid in de stedelijke regio's is qua financiering zeer uiteenlopend: soms zijn budgetten gehandhaafd of zijn bezuinigingen enigszins teruggedraaid, maar veel gemeentelijke cultuurbudgetten zijn uitgehold. Dit maakt een stevige regie vanuit landelijk perspectief extra noodzakelijk;
- Het aantal landelijk gesubsidieerde instellingen (in de BIS en meerjarig door fondsen gesubsidieerd) is over het gehele land verminderd. (Alleen in Zuid-Nederland en in Midden-Nederland is het aantal meerjarig fondsgesubsidieerde instellingen niet gedaald);
- De financiële ruimte om samenwerking tussen (landelijke) aanbieders en (lokale) afnemers te stimuleren ontbreekt bij de fondsen;
- Het CBS liet zien dat door de bezuinigingen 1.000 arbeidsplaatsen verloren gingen. Daarnaast wijzen wij alvast op de begin januari te verschijnen Arbeidsmarktverkenning Cultuur van de SER en de Raad voor Cultuur. De cultuursector loopt voorop in arbeidsmarktontwikkelingen en is gevoelig voor veranderingen in wetgeving op dat terrein. De sector neemt daarin haar eigen verantwoordelijkheid, maar heeft daarin ook steun nodig van de minister en uw Kamer.